

Stärkt skydd för barn och unga

HANDLINGSPLAN FÖR DEN SOCIALA BARN- OCH UNGDOMSVÅRDEN

Konkreta förslag för att stärka den sociala barn- och ungdomsvården

Det är kommunerna som via den sociala barn- och ungdomsvården ansvarar för att ge barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa skydd och stöd. Demografiska förändringar, nya målgrupper tillsammans med alltmer komplexa arbetsuppgifter har gjort att kraven på verksamheten har ökat. Det innebär att uppdraget både har breddats och fördjupats.

Samtidigt beskrivs den sociala barn- och ungdomsvården ofta som en verksamhet med hög personalomsättning och med svårigheter att rekrytera personal. Även om många kommuner arbetar aktivt med frågorna så står man generellt inför stora, långsiktiga utmaningar som kräver insatser på flera olika nivåer.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har därför tagit initiativ till en handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården i bred förankring hos förtroendevalda, socialchefnätverk, individ- och familjeomsorgschefer, handläggare, regionala utvecklingsledare, fackförbund och andra berörda.

Slutsatsen är att vi behöver samverka för att uppnå resultat. Här kan SKL:s handlingsplan bidra till att ge verksamheten bättre förutsättningar att klara sitt uppdrag att skydda och stödja barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.

”En handlingsplan för att ge verksamheten bättre förutsättningar.”

Stärkt skydd för barn och unga

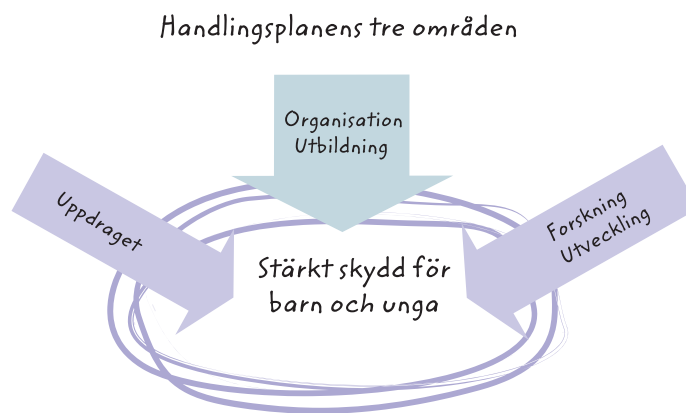

”Barnens, ungdomarnas och familjernas perspektiv har varit ledstjärnan i arbetet.”

Handlingsplanens tre områden

I handlingsplanen finns förslag inom tre områden som vi anser behöver stärkas för att den sociala barn- och ungdomsvården ska kunna erbjuda insatser av god kvalitet.

Verksamheten ska ha ett tydligt uppdrag, en god arbetsmiljö med kontinuerlig kompetensutveckling och tillgång till aktuell kunskap med möjlighet att tillämpa den.

Handlingsplanen fokuserar på att förbättra förutsättningarna för verksamheten men det är barnens och familjernas perspektiv utifrån barnets bästa och barns delaktighet som har varit ledstjärnan i arbetet.

Förtydliga den sociala barn- och ungdomsvårdens uppdrag

Den sociala barn- och ungdomsvårdens främsta uppgift är att skydda och stödja barn och unga som far illa, men också att arbeta förebyggande och tillhandahålla frivilliga insatser. Detta kan ske i tre nivåer via service, riktat stöd eller myndighetsutövning.

Den sociala barn- och ungdomsvården

Att ge ett större utrymme för att arbeta proaktivt med riktat stöd till barn och föräldrar är en av kärnfrågorna i handlingsplanen.

”Barn och unga som riskerar att fara illa behöver tidigt fångas upp och få tillgång till ett riktat och anpassat stöd.”

Det behövs en samlad bild över anmälningarna

Med ett breddat och fördjupat uppdrag står den sociala barn- och ungdomsvården inför stora utvecklingsbehov. Barnavårdsanmälningarna rapporteras bli fler, men samtidigt är det svårt att följa utvecklingen över tid eftersom nationell statistik saknas. Kommunerna kan inte heller registrera anmälningar som inte leder till utredning. Det gör det svårt för socialnämnden att ha en överblick och följa upp om barn far illa i de fall där anmälan inte följs av en utredning. SKL anser att det ska vara möjligt att göra anmälningar sökbara inom respektive kommun.

Utveckla det riktade stödet och tvärprofessionellt samarbete

Det sociala arbetet har alltmer kommit att fokusera på att bedöma anmälningar och genomföra utredningar, medan de riktade och frivilliga insatserna fått stå tillbaka. Det här är en utveckling SKL vill vända genom att verksamheten tidigt och aktivt kan fånga upp barn och unga som riskerar att fara illa med ett riktat och anpassat stöd.

Fler aktörer som skola och hälsovård behöver engageras och finnas med i högre utsträckning. Skolan är en bas för alla barn – här behöver

även socialtjänsten vara synlig och aktiv. Genom att jobba proaktivt för att förebygga anmälningar och genom tidiga insatser kan myndighetsutövningen koncentrera sig på sitt huvuduppdrag: att arbeta med barnskydd och insatser till barn i behov av omfattande stöd.

Fler placeringar och mer reglering

Antalet placeringar utanför hemmet har i det närmaste fördubblats de senaste 20 åren. En del av ökningen representeras av gruppen ensamkommande barn, något som ställer nya krav på socialtjänsten. Här behövs långsiktiga strategier, inte minst för att stärka familjehemsvården. Till detta har styrningen av socialtjänstens verksamhet genom lagar och förordningar ökat markant. Under åren 2006–2013 gjordes 189 ändringar av varierande omfattning i socialtjänstlagen, SoL, vilket ger mindre handlingsutrymme för kommunerna att anpassa verksamheten efter behov och uppgifter. SKL välkomnar därför den förestående översynen av SoL och menar också att den statliga tillsynen behöver ge mer utrymme för rådgivning.

”Antalet placeringar utanför hemmet har i det närmaste fördubblats de senaste 20 åren”

”För att säkra kompetens och utbud av insatser kan lösningen vara att samarbeta mellan kommuner.”

Kommunsamarbete

Idag ställs stora krav på att kommunerna ska ha tillgång till specialiserade resurser och skräddarsydda insatser, något som mindre kommuner kan ha svårt att tillhandahålla. För att säkra kompetens och utbud av insatser kan lösningen vara att samarbeta mellan kommuner. Men för att kunna göra det behöver juridiska hinder undanröjas.

SKL ska verka för:

- › en utveckling av nationell statistik över barnvårdsanmälningar och möjligheten för socialnämnden att sammanställa anmälningar som inte leder till utredning
- › utveckling av proaktivt arbete med riktat stöd till barn och familjer
- › en utveckling av det tvärprofessionella förhållningssättet i det sociala arbetet med barn- och unga
- › en stärkt familjehemsvård och ett nationellt center för familjehemsvården
- › en samlad översyn för bättre och mer effektivt mottagande av ensamkommande barn
- › att de juridiska hindren för samverkan mellan kommuner, landsting och regioner undanröjs
- › att översynen av socialtjänstlagen (SoL) kommer igång snarast och leder till mindre detaljreglering
- › att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) utvecklar sin rådgivningsfunktion
- › en egen utvärdering av de förtroendevaldas roll när det gäller beslutsfattande i individärenden.

Läs förslagen i sin helhet på: skl.se/socialomsorgstod/barnochunga

Organisation och utbildning

Även om det varierar mellan olika kommuner så behöver personalrörligheten bland handläggare i den sociala barn- och ungdomsvården och deras närmaste arbetsledare uppmärksammas. En kartläggning som SKL genomförde 2013 visade att var tredje handläggare var nyanställd, och att sju av tio arbetsledare hade varit anställda kortare tid än tre år. När arbetsuppgifterna i sig är komplexa och svåra blir det än viktigare att arbetsituationen upplevs som stabil. Egen erfarenhet i kombination med stöd från erfarna kollegor och närvarande arbetsledning är väsentligt, liksom tillgång till yrkesintroduktion och fortbildning. Stabilitet är helt enkelt en förutsättning för kompetensutveckling.

Stabilitet i verksamheten

För att nå stabilitet krävs enligt SKL:s tidigare kartläggning framför allt följande faktorer:

- › tillräcklig bemanning
- › tillgång till närvarande och stödjande arbetsledning
- › försiktighet i organisationsförändringar
- › strukturerade kompetensprogram.

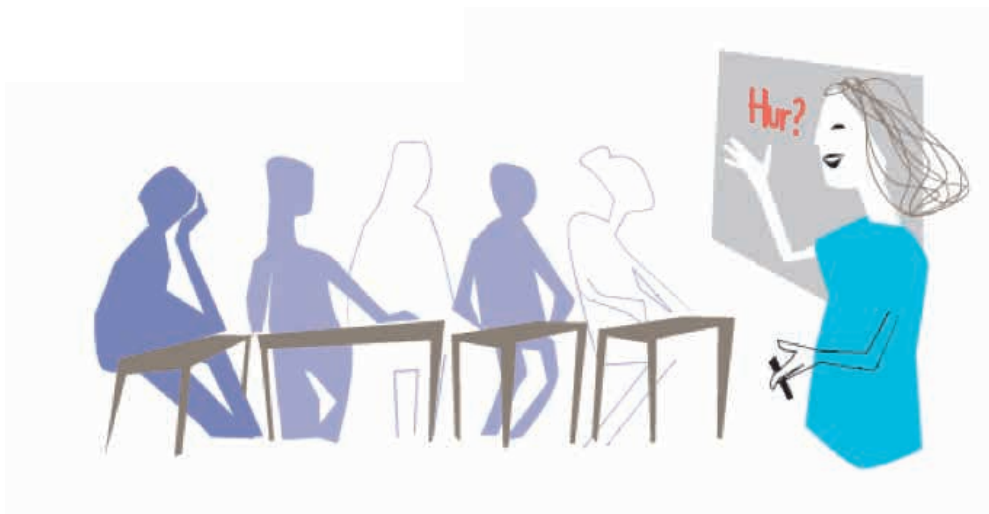
I handlingsplanen finns därför flera förslag för att stödja användningen och uppföljningen av arbetstygdsinstrument, utveckla stöd för närmaste arbetsledare samt förslag för att underlätta administrationen, bland annat genom utveckling av användarvänligt it-stöd.

Yrkesintroduktion för nyanställda och kompetensutveckling

Yrkesintroduktion för nyanställda inom myndighetsutövningen är en av huvudfrågorna för SKL eftersom socionomutbildningen, som numera är ett krav för att arbeta inom myndighetsutövning, endast är en generalistutbildning som inte ger några fördjupade kunskaper om barn.

Därför behövs både strukturerade yrkesintroduktionsprogram och påbyggnadsutbildningar på avancerad nivå för både handläggare och arbetsledare. SKL välkomnar regeringsuppdraget till Socialstyrelsen att ge stöd till yrkesintroduktion och ta fram uppdragsutbildningar. Arbetsgivaren behöver i sin tur skapa förutsättningar för personalen att genomföra utbildningarna. Här kan kommunerna exempelvis samverka med hjälp av de regionala stödstrukturerna och länsgemensam samordning.

”Det behövs både strukturerade yrkesintroduktionsprogram och påbyggnadsutbildningar på avancerad nivå.”

”Fortsatt stöd till de regionala stödstrukturerna som en arena för kompetensutveckling.”

SKL ska verka för:

- › att arbetsgivaren förbättrar arbetsmiljön, uppmuntrar användning och uppföljning av arbetstygdsinstrument
- › att arbetsgivaren lyfter frågan om bemanningsföretagen och de inhyrda socialsekreterarnas roll
- › utveckling av it-stöd för den sociala barn- och ungdomsvården i samarbete med Socialstyrelsen
- › spridning av realistiska exempel på vad den sociala barn- och ungdomsvården bidrar med
- › att det stöd till yrkesintroduktion och de uppdragsutbildningar som Socialstyrelsen tar fram blir ändamålsenliga. Det gäller även utbildningsmaterialet till nya Barns behov i centrum (BBIC)
- › att yrkesverksamma socialsekreterare enkelt ska kunna komplettera sin utbildning till socionombehörighet
- › fler yrkesförberedande moment i grundutbildningen, mer erfarenhetsbaserad kompetens och fler disputerade socionomer vid lärosätena
- › att arbetsgivaren kan ge tid och förutsättningar för handläggare och arbetsledare att genomföra introduktions- och vidareutbildningar
- › fortsatt stöd till de regionala stödstrukturerna som en arena för kompetensutveckling.

Läs förslagen i sin helhet: skl.se/socialomsorgstod/barnochunga

Forskning och utveckling

Forskningen inom den sociala barn- och ungdomsvården har ökat de senaste decennierna, men behovet av ny kunskap är fortsatt stort. Det är viktigt att kommunerna får tillgång till aktuell forskning och stöd i att tillämpa den kunskap som finns i sitt förbättrings- och utvecklingsarbete.

Vikten av verksamhetsnära forskning

SKL pekar på behovet av verksamhetsnära forskning om handläggningsprocessen, effekter av myndighetsutövning och serviceinsatser. Även den praktiska forskningen när det gäller resultat för barn och unga behöver utvecklas.

Ett hinder för att kunna följa upp och utvärdera verksamheten är de begränsade möjligheterna att hämta in personnummerbaserad statistik. Här menar SKL att den möjligheten måste utökas.

Kunskapen ut i praktiken

Den systematiska uppföljningen är ett viktigt underlag för verksamhetsutvecklingen men också underlag för den statliga kunskapsstyrningen.

Systematisk uppföljning är tillsammans med risk- och händelseanalyser en del av det kontinuerliga utvecklingsarbetet inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Det finns utmaningar som gör det svårt att omsätta tillgänglig kunskap från forsknings- och utvecklingsarbete i verksamheten. Utbildningsväsendet spelar en viktig roll men även verksamheten behöver aktiveras exempelvis genom att etablera samarbete med högskolor och FoU-miljöer och att handläggare får lära sig att använda databaser och systematisera sin kunskap.

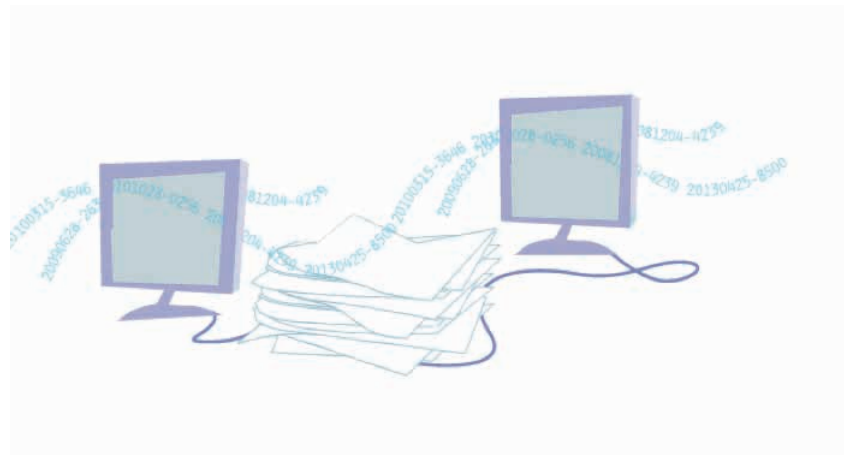
”Viktigt att kunna omsätta tillgänglig kunskap i verksamheten.”

SKL anser att de regionala stödstrukturerna är en bra plattform för förbättrings- och implementeringsarbete. De fungerar också som en effektiv länk mellan den nationella nivån och kommunerna samt har kanaler till flera målgrupper via de lokala nätverken.

SKL ska verka för:

- › en långsiktig, verksamhetsnära forskningsstrategi i samråd mellan högskolor, regionala stödstrukturer och kommuner
- › forsknings- och utvecklingsarbete kring myndighetsutövning, utredning som verktyg, tidigt riktade insatser och tvärprofessionell samverkan
- › utveckling av resultatmått för arbetet med barn och unga
- › möjligheten att hämta in mer personnummerbaserad statistik
- › stöd till systematisk uppföljning och arbete med risk- och händelseanalyser
- › utveckling av modeller för barns delaktighet i verksamhetsutveckling och nya arbetssätt
- › att permanenta de regionala stödstrukturerna som ett led i ett långsiktigt utvecklings- och förbättringsarbete.

Läs förslagen i sin helhet: skl.se/socialomsorgstod/barnochunga

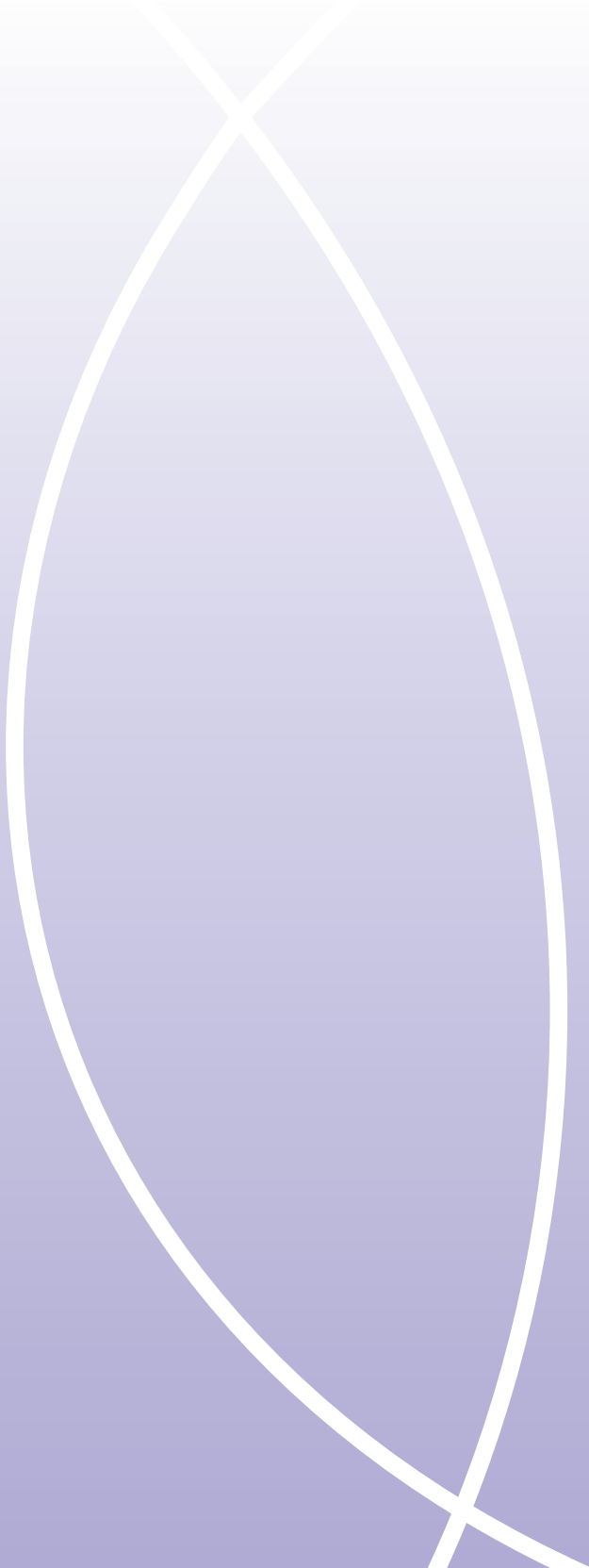
Det är nu arbetet börjar

Denna broschyr är endast en kortfattad beskrivning av innehållet i handlingsplanen. För er som vill läsa planen i sin helhet finns den på www.skl.se.

Här finns också en utförlig beskrivning av förslagen samt en lista på de aktörer SKL anser vara bäst lämpade att genomföra dem.

Arbetet med handlingsplanen har väckt ett stort och djupt engagemang. Det är vår förhoppning att de väl förankrade förslagen nu kommer att genomföras av de aktörer som är bäst lämpade för uppdraget och att det i sin tur leder fram till bättre förutsättningar för verksamheten att klara sitt uppdrag: att skydda och stödja barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.

Upplysningar om innehållet:
Kjerstin Bergman, kjerstin.bergman@skl.se,

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2015
Bestnr: 5395
Illustratör: Helena Halvarsson
Produktion: EO
Tryck: LTAB, 2015

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tagit fram en handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården i bred förankring hos förtroendevalda, socialchefs nätverk, individ- och familjeomsorgschefer, handläggare, regionala utvecklingsledare, fackförbund och andra berörda.

Syftet är att förbättra förutsättningarna för verksamheten att klara sitt uppdrag att skydda och stödja barn och unga som far illa.

I den här kortversionen får du en snabb överblick av vad handlingsplanen innehåller.

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se

Bestnr: 5395